

Fig. 1. Ruinen set fra sydvest. KdeFL fot. 1984. - *The ruin seen from south-west.*

KYSING †KIRKE

SAKSILD SOGN

1203¹ skænkede biskop Peder Vognsen sit gods i Kysing til kannikernes fællesbord, og 1299² fastslog et kongeligt brev, at Kysing mark var de århusianske kannikers enemærke. Kirken omtales første gang omkring 1315³ i bordets jordebog, der beretter, at kannikerne havde ret til en trediedel af de offergaver, der kom ind, når kirkens †*krucifiks* S. Hans dag førtes til Århus. 1430⁴ erklærede et tingsvidne, at indtil Markvor Skernov overtog forretningen, hørte provsten regnskab i Kysing kirke. Det er usikkert, om kirken tilhørte fællesbordet og ved dettes udstykning 1427⁵ sammen med Kysing mark indgik i Vor Frue præbende. Kirken nævnes 1524 i regnskabet over kirkernes landehjælp og tilsyneladende sidste gang 1529⁶, da den afleverede en †*klokke*, der med jernfang (ophæng) vejede 16 lispund.

Sognet, der har udgjort den nordlige del af det nuværende Saksild sogn, omfattede vistnok⁷ tillige et område på fjordens nordside i det nuværende Malling sogn i Ning herred.

Kirken, der var den nordligste i Hads herred, har ligget en god kilometer fra landsbyen, på det yderste punkt af den halvø, som dannes mellem Kattegat og Norsminde eller Kysing fjord. Bygningen, hvoraf beskedne levn fortsat er synlige og i nyere tid ofte benævnes Meden kirke,⁸ har været rejst på toppen af et bakke-
drag på sydsiden af den snævre munding, hvormed fjorden løber ud i havet. Lokalteten Norsminde har glimrende havneforhold og var endnu op i forrige århundrede et ikke uvæsentligt udskibningssted. Fra bakken er der en stor-
slået udsigt til alle sider, og kirken må i sin tid have været synlig viden om.

Arealet, hvorpå ruinen står, er delvis fredet,⁹ men har aldrig været systematisk undersøgt ved udgravning. Kirkegårdens udstrækning og

hegning med stengærder, der ifølge den lokale overlevering sløjfedes ved midten af forrige århundrede, kendes kun fra matrikelkortet 1811. Afbygningen er bevaret partier af murkerne af marksten i kalkmørtel indeholdende teglstumper. Desuden indgår enkelte munkesten, der synes at have udgjort sider i et vestvindue. Formentlig er de stående bygningslevn en rest af skibets vestre afsnit, muligvis et tårn og/eller en forlængelse. En profileret ribbesten er fundet øst for murresterne (illustration på s. 2438).

Som sikring af ruinen opsattes 1875 på lokalt initiativ en buste af Frederik VII.

KILDER OG HENVISNINGER

Arkivalier: Se fortegnelse over arkivalier vedr. kirkerne i Århus amt i almindelighed s. 37-39 samt forkortelser s. 42-44 og 1650-51.

NM 2. afd. Indberetninger af Niels Blicher 1808 og 1821. - Afskrifter af sogne- og herredsbeskrivelser til NM 1. afd. 1903. - Indberetninger ved Johs. Malling 1910 og Chr. Axel Jensen 1927. - Kopi af fredningsdeklaration 1981 i henhold til Naturfredningslovens § 48. - Udskrifter af de gennemgående arkivalier findes i NM 2. afd. - *Redaktion* ved Kjeld de Fine Licht 1985.

Litteratur: Egnshistoriske samle- og oversigtsværker er nævnt s. 2436.

¹ DiplDan. 1. rk. IV, nr. 82, jfr. ovenfor s. 52.

² DiplDan. 2. rk. V, nr. 81.

³ Århus Domkapitels Jordebøger III, 20. Efterretningen om den årlige, to mil lange procession er i sig selv usædvanlig efter danske forhold og kan give anledning til adskillige overvejelser.

⁴ ÆldDaArkReg. II, s. 124. Inden for Hads herred foregik provstens regnskabslæsning desuden i Hundslund kirke. Jfr. T. Dahlerup: Det danske Selskabsprovsti i Middelalderen, 1968, specielt s. 277ff.

⁵ SRD VI, s. 469; Århus Domkapitels Jordebøger III, 94f.

⁶ Danske Magazin 4. rk. II, s. 40; RA. Rgsk. indtil 1559. Reg. 108 A. Liste over indkrævede klokker 1528/29. Ifølge en lokal tradition skal kirken være blevet ødelagt af svenskerne ved midten af 1600'erne. I betragtning af at den ikke nævnes efter reformationen, har denne overlevering ikke sandsynligheden for sig. Jfr. K. Bønnelycke: Hads Herred før og nu. Århus 1873-76, s. 67, og Johs. Malling i ÅrbÅrhSt. VI, 1913, s. 103-5.

⁷ DaAtl. IV, 247.

⁸ Således i herredsbeskrivelsen 1903 og i fredningsdeklarationen. Ruinen nævnes bl.a. i HofmFund. II, 339; DaAtl. IV, 247; Blicher 1808 og 1821.

⁹ Arealet, matr. nr. 9e af Kysing by, erhvervet 1927 af NM (j. nr. 96/27). Fredningen tinglyst 6. april 1981 (j. nr. 687/81).

Fig. 2. Kysing og nordvestre del af halvøen mellem Norsminde fjord og Kattegat, 1:10000. Tegnet af Braadan 1811. Kirkens beliggenhed er markeret med en stjerne (*). Jfr. kortet s. 2409. - *Map of the village.* * marks the site of the demolished church.